

Rens Bod, directeur Center for Digital Humanities:

‘Er is een wereld te winnen in de geesteswetenschappen’

Het Center for Digital Humanities coördineert onderzoeksprojecten waarin geesteswetenschappers samenwerken met private partijen. Een gesprek met directeur Rens Bod.

Erica Renckens

Sinds de start in 2012 heeft het CDH (Center for Digital Humanities), dat mogelijk wordt gemaakt door de Universiteit van Amsterdam, in samenwerking met de KNAW en de Vrije Universiteit, dertien projecten gehonoreerd die resulteren in concrete producten of demo's. Stuk voor stuk voorbeelden van samenwerkingen tussen publieke en private partijen. "Zo heeft onderzoekster Aline Honingh samen met het bedrijf ElephantCandy een *app* ontwikkeld die de muzikale overeenkomst berekent tussen muziekstukken", aldus Bod. "Deze *app* kan onder meer vloeiend van een muziekstuk naar een andere overgaan door naar gelijksoortig ritme, metrum, melodie, harmonie of instrumentatie te zoeken. Dit is interessant voor dj's, maar ook voor ballroomdansers, en niet te vergeten voor joggers die hun hartslag het volgende muziekstuk willen laten bepalen. Dit project bouwt voort op onderzoek waaraan al tien jaar werd gewerkt en dat nu wordt gevaloriseerd. Voordat de *app* daadwerkelijk kon worden gebouwd, moesten de ontwikkelaars eerst allerlei muziektheoretische problemen oplossen. Maar nu de *app* er is, kan hij ook weer worden gebruikt in het onderzoek van Aline Honingh. Het geeft weer hoe nauw en interessant dit soort samenwerkingen zijn."

Interessant erfgoed

Andere projecten hebben betrekking op onder andere de kennisstructuur van Amsterdam in de Gouden Eeuw, het schatten van je leeftijd op basis van je tweets en het detecteren van emoties in films. "Deze projecten laten zien dat vrijwel alle geesteswetenschappen geschikt zijn voor valorisatie en publiek-private samenwerking", onderstreept Bod. "Lange tijd dachten we dat vooral de computerlinguïstiek commerciële toepassingen had, maar dit blijkt dus ook te gelden voor muziekwetenschap, geschiedenis, kunstgeschiedenis en filmwetenschap. Hier is een wereld te winnen!"

Hierbij hoeft het volgens Bod niet altijd om commercieel bruikbare kennis te gaan. "Het gaat om samenwerkingen tussen bedrijven en universiteiten waar beide iets van kunnen leren en iets aan hebben. Het is sowieso zelden het geval dat een gevaloriseerd stuk kennis ook tot een vermarktbaar product leidt. Maar de projecten van het CDH laten

"Het gaat om erfgoed waar bijna iedereen in geïnteresseerd is" foto Bart van Vliet

zien dat zeer veel kennis valoriseerbaar is, simpelweg omdat het alfa-materiaal zo interessant is. Het gaat immers om erfgoed, waar bijna iedereen, van toeristen tot liefhebbers, in geïnteresseerd is."

Overdonderende rijkdom

Zelf heeft Bod in ieder geval een brede interesse in de geesteswetenschappen. "Na mijn studie Natuurkunde in Utrecht kreeg ik een beurs voor een studie in Rome, aan de Università La Sapienza. Daar kon je alle geesteswetenschappen door elkaar studeren, dat leek me wel iets. Zodoende heb ik vakken als taalkunde, muziekwetenschap, geschiedwetenschap, Latijn en kunstgeschiedenis gevolgd. Het

was prachtig, en het gaf me een gevoel van een overdonderende rijkdom en verscheidenheid in al die geestesproducten en -wetenschappen. Maar goed, ik zat dan ook in het rijkste land ter wereld op het gebied van erfgoed."

Toch denkt Bod dat de Nederlandse faculteiten Geesteswetenschappen daar iets van kunnen opsteken. "De verkoking en fragmentatie van de alfastudies kan wel degelijk worden opgelost. Feitelijk zou iedereen een brede basis moeten krijgen in 'alle' geesteswetenschappen, van taalkunde tot muziekwetenschap en van filologie tot geschiedwetenschap, waarna specialisatie volgt. Men moet zich dan wel vooral concentreren op de onderliggende methodologieën, zoals formele grammatica, stemmatologie, narratologie, bronkritiek en dergelijke. Dat zijn uiterst belangrijke inzichten die voor alle geesteswetenschappers nuttig zijn."

Feitelijk zou iedereen een brede basis moeten krijgen in 'alle' geesteswetenschappen, van taalkunde tot muziekwetenschap en van filologie tot geschiedwetenschap, waarna specialisatie volgt. Men moet zich dan wel vooral concentreren op de onderliggende methodologieën, zoals formele grammatica, stemmatologie, narratologie, bronkritiek en dergelijke. Dat zijn uiterst belangrijke inzichten die voor alle geesteswetenschappers nuttig zijn."

Fuzzy en fragmentarisch

Digitalisering van de geesteswetenschappen is volgens Bod geen expliciete voorwaarde voor succesvolle samenwerking tussen publieke en private partijen. "Ver voor de introductie van de computer waren er al succesvolle publiek-private samenwerkingen. Muziekwetenschappers hebben al sinds de jaren vijftig contracten met platenmaatschappijen voor het schrijven van muziekhistorisch verantwoorde teksten.

Rens Bod

Rens Bod is naast directeur van het Center for Digital Humanities ook hoogleraar Computationale en digitale geesteswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. In 2010 verscheen zijn boek 'De vergeten wetenschappen: Een Geschiedenis van de Humaniora'.

Kunsthistorici werken al meer dan een eeuw samen met kunstveilinghuizen om toeschrijvingen van schilderijen te verzorgen. En archeologen trekken samen op met bouwbedrijven voor archeologisch bodemonderzoek. Maar het gebruik van digitale technologie heeft de samenwerking tussen geesteswetenschappen en de private sector natuurlijk wel een boost gegeven. Enerzijds is dit te danken aan de explosie van digitaal materiaal dat beschikbaar is gekomen: veel historische, taalkundige, muzikale, kunsthistorische en literaire werken zijn nu digitaal toegankelijk. Anderzijds is het onmiskenbaar dat veel ICT-bedrijven recentelijk meer en meer gefascineerd zijn geraakt door het complexe materiaal waar geesteswetenschappers mee werken. Dat materiaal, zoals schilderijen, manuscripten en historische bronnen zijn fuzzy, complex en vaak ook nog fragmentarisch. Het is een enorme uitdaging hier mee aan de slag te gaan."

Behoeft aan matchmaking

Het CDH is in ieder geval niet de enige dat zich bezighoudt met publiek-private samenwerkingen. "Ook het door NWO uitgevoerde Topsectorenprogramma maakt er binnen de creatieve industrie gebruik van. We moeten nog afwachten of dit een succes wordt, maar de eerste stappen zijn gezet, en het opvoeren van een private partner is in elk geval vrij normaal geworden in de geesteswetenschappen. Denk ook aan het CATCH-programma dat een succes

genoemd kan worden op dit terrein. Het zou wel goed zijn om iets als een forum te ontwikkelen om potentiële aanvragers met private partners in contact te brengen. Het valt me op dat daar behoefte aan is. Een eenvoudig matchmaking event kan wonderen doen."

Voorlopig lijkt het zwaartepunt van deze ontwikkeling in Amsterdam te liggen. "Er is een Amsterdam e-Humanities Alliance opgericht door UvA, VU en KNAW met een dozijn private partners. Het is de bedoeling dat deze Alliance in 2015 vloeiend overgaat in het Center for Humanities and Technology (CHAT). Ondertussen heeft het CDH een tweede *Call for Projects* de wereld ingestuurd. De Amsterdamse universiteiten en academia trekken dus met Amsterdamse bedrijven en de Amsterdam Economic Board gezamenlijk op. Hoewel de KNAW natuurlijk een nationaal instituut is, is het haar plan om de geesteswetenschappelijke instituten naar Amsterdam te halen, en kunnen we dus terecht spreken van een 'pan-Amsterdams zwaartepunt'."

cdh.uva.nl

INTERVIEW